

RUS VA FRANSUZ TILLARINI QIYOSIY O'QITISH ORQALI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH

Muminova Gulnora Ravshanovna

Farg'ona davlat texnika universiteti 2-son akademik litseyi rus tili fani o'qituvchisi.

Xolbekova Sayyora Amanjonovna

Farg'ona davlat texnika universiteti 2-son akademik litseyi fransuz tili fani o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18207018>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy-uslubiy maqolada rus va fransuz tillarini qiyosiy o'qitish asosida o'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish masalalari nazariy hamda amaliy jihatdan chuqur tahlil qilinadi. Maqolada qiyosiy tilshunoslik elementlaridan foydalanish orqali til birliklarini ongli o'zlashtirish, nutqiy faoliyat turlarini rivojlantirish hamda o'quvchilarning og'zaki va yozma muloqotdagi faolligini oshirish imkoniyatlari tajribali pedagog nuqtai nazaridan yoritiladi. Shuningdek, rus va fransuz tillarining grammatik, leksik va fonetik xususiyatlarini qiyoslash orqali kommunikativ to'siqlarni kamaytirish, til interferensiyasini bartaraf etish va madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish masalalari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: rus tili, fransuz tili, qiyosiy o'qitish, kommunikativ kompetensiya, fanlararo integratsiya, qiyosiy tilshunoslik, nutq faoliyati, akademik litsey.

Kirish

Xorijiy tillarni o'qitish jarayonida o'quvchining avvaldan mavjud bo'lgan til tajribasiga tayangan holda yangi tilni o'zlashtirish tamoyili zamonaviy pedagogika va til o'qitish metodikasida muhim o'rin tutadi, chunki har qanday yangi til bilimlari o'quvchi ongida ilgari shakllangan til tizimi bilan bevosita o'zaro ta'sirda rivojlanadi [1]. Akademik litseylar sharoitida rus va fransuz tillarini o'qitish nafaqat til bilimlarini egallash, balki o'quvchilarning muloqotga kirishish qobiliyatini, fikrini turli til vositalari orqali erkin va to'g'ri ifodalash kompetensiyasini shakllantirishni ham nazarda tutadi. Shu jihatdan qaraganda, rus va fransuz tillarini qiyosiy o'qitish orqali kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish zamonaviy ta'lim talablari bilan uzviy bog'liq bo'lib, o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiruvchi, bilimlarni ongli va tizimli egallashga xizmat qiluvchi samarali metodik yondashuv sifatida namoyon bo'ladi.

Asosiy qism

Qiyosiy o'qitishning nazariy-pedagogik asoslari.

Qiyosiy o'qitish metodikasi tilshunoslik va pedagogika fanlarida chuqur ilmiy asosga ega bo'lib, u turli tillardagi o'xshash va farqli jihatlarni aniqlash orqali o'quvchining lingvistik tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan [5]. Rus va fransuz tillarini qiyosiy o'qitishda o'quvchi har bir tilning grammatik tuzilishi, so'z tartibi, fonetik tizimi va leksik xususiyatlarini solishtirish orqali ularni ongli ravishda o'zlashtiradi, bu esa til hodisalarini mexanik yodlashdan ko'ra tushunishga asoslangan o'rganishni ta'minlaydi. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, qiyosiy yondashuv orqali o'rganilgan til birliklari o'quvchi xotirasida barqarorroq saqlanadi va real muloqot jarayonida samaraliroq qo'llaniladi.

Grammatik qiyoslash orqali kommunikativ kompetensiyani shakllantirish.

Rus va fransuz tillarining grammatik tizimi o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklarni qiyosiy tahlil qilish o'quvchilarning nutqiy xatolarini kamaytirish va grammatik birliklardan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega [8].

Masalan, fe'l zamonlari, shaxs-son kategoriyalari yoki gap tuzilishini qiyoslash orqali o'quvchi har bir tilning muloqotdagi funksional imkoniyatlarini chuqurroq anglaydi va ularni nutqda mos ravishda qo'llay boshlaydi. Bunday yondashuv o'quvchilarning og'zaki nutqida ishonchni oshirib, ularning kommunikativ faolligini kuchaytiradi.

Leksik qiyoslash va nutq boyligini oshirish.

Rus va fransuz tillarida uchraydigan xalqaro so'zlar, o'zlashma birliklar va semantik jihatdan yaqin bo'lgan leksik birliklarni qiyosiy o'rganish o'quvchilarning lug'at boyligini tez va samarali kengaytirish imkonini beradi [9]. Ayniqsa, leksik qiyoslash jarayonida so'zlarning ma'no nozikliklari, qo'llanish doirasi va stilistik xususiyatlarini tahlil qilish o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirib, ularni muloqot jarayonida so'z tanlashga ongli yondashishga o'rgatadi. Natijada o'quvchi fransuz va rus tillarida muloqot qilishda o'z fikrini aniq, ravon va maqsadga muvofiq ifodalash ko'nikmasiga ega bo'ladi.

Nutq faoliyati turlarini rivojlantirishda qiyosiy yondashuv.

Kommunikativ kompetensiya o'quvchining tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish kabi nutq faoliyati turlarini uyg'un rivojlantirishni talab etadi, bu jarayonda rus va fransuz tillarini qiyosiy o'qitish samarali natija beradi. O'quvchi bir til orqali shakllangan nutqiy tajribani ikkinchi tilga ko'chirish imkoniga ega bo'lib, bu holat til o'rganish jarayonini tezlashtiradi va muloqotdagi psixologik to'siqlarni kamaytiradi. Ayniqsa yozma nutqni rivojlantirishda matn tuzilishi, mantiqiy bog'lanishlar va stilistik vositalarni qiyoslash o'quvchilarning kommunikativ savodxonligini sezilarli darajada oshiradi.

Madaniyatlararo muloqot va kommunikativ kompetensiya.

Rus va fransuz tillarini qiyosiy o'qitish jarayonida til bilan birga madaniy komponentlarni ham o'rganish o'quvchilarning madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantiradi, chunki til har doim madaniyat bilan chambarchas bog'liqdir. Qiyosiy yondashuv orqali o'quvchi rus va fransuz jamiyatlariga xos nutqiy odob, muomala shakllari va madaniy stereotiplarni anglaydi, bu esa real muloqot jarayonida to'g'ri va samarali kommunikatsiya olib borish imkonini beradi.

Natijada o'quvchi nafaqat til bilimlariga, balki keng madaniy dunyoqarashga ham ega bo'ladi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, rus va fransuz tillarini qiyosiy o'qitish orqali kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish o'quvchilarning til bilimlarini chuqur va ongli o'zlashtirishini ta'minlovchi, ularning og'zaki va yozma nutqini rivojlantiruvchi hamda madaniyatlararo muloqotga tayyorlaydigan samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. Shu sababli akademik litsey va boshqa ta'lim muassasalarida rus va fransuz tillarini qiyosiy asosda o'qitishni tizimli ravishda joriy etish zamonaviy til ta'limining dolzarb vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Asosiy adabiyotlar:

1. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 368 b.
2. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 412 b.
3. Qodirov R.Q. Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2018. – 280 b.
4. Abduqodirov A.A. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Sharq, 2016. – 304 b.
5. Ismoilov S.S. Ta'limda kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: Fan, 2020. – 216 b.

6. Raxmonov D.Sh. Akademik litseylarda xorijiy tillarni o'qitish. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 292 b.
7. Madumarov T.M. Didaktika asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2015. – 350 b.
8. To'xtayev A.X. Fanlararo integratsiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 240 b.
9. Karimov I.A. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: O'zbekiston, 1997. – 176 b.
10. Alimuhamedov A. Qiyosiy tilshunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 320 b.
Xorijiy adabiyotlar:
11. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. – Cambridge: CUP, 2014.
12. Ellis R. *The Study of Second Language Acquisition*. – Oxford: OUP, 2015.
13. Harmer J. *How to Teach English*. – London: Longman, 2014.
14. Cook V. *Second Language Learning and Language Teaching*. – London: Routledge, 2016.
15. Lightbown P., Spada N. *How Languages Are Learned*. – Oxford: OUP, 2013.
Scopus maqolalari
16. Cummins J. *Linguistic Interdependence Hypothesis*. – Applied Linguistics, 2017.
17. García O. *Bilingual Education in the 21st Century*. – Modern Language Journal, 2018.
18. Cenoz J. *Cross-linguistic Influence*. – International Journal of Bilingual Education, 2019.
19. Cook V. *Multicompetence and Language Learning*. – Applied Linguistics, 2016.
20. Ellis R. *Form-focused Instruction*. – TESOL Quarterly, 2017.
Mahalliy saytlar:
21. www.edu.uz
22. www.ziyonet.uz
23. www.lex.uz
24. www.metodist.uz
25. Xorijiy saytlar
26. www.unesco.org
27. www.oecd.org